

Folytatás és melléklet a „Magyar Állam” 1870. 259-3249. számához.

FŐMÉLTÓSÁGÚ ÉS FŐTISZTELENDŐ

SIMOR JÁNOS

ÚRNAK,

MAGYARORSZÁG HERCEGPRÍMÁSÁNAK, ESZTERGOMI ÉRSEKNEK,
stb. stb.

FŐPÁSZTORI LEVELE,

**AZ APOSTOLI SZENTSZÉK ELLEN ELKÖVETETT MERÉNY
LEGÚJABB ALKALMÁBÓL**

KIADTA

A „MAGYAR ÁLLAM”-N, SZERKESZTŐJE.

PEST, 1870.

NYOMTATOTT LONKAY.A. „HUNYADI MÁTYÁS” IRODALMI ÉS KÖNYVNYOMDAI INTÉZETÉBEN.

Rövid hetvenkét év időtartama alatt a pápai birtokok törvényes uroktól négy Ízben ragadtattak el. Ki csodálkozhatnak azon, hogy ama királygyilkosok, kik Isten létét is ünnepélyes határozatban tagadták, Krisztusnak, ki maga az örökön örökké áldott jisten, helytartóját szintén szentségtörő s erőszakos kézzel megrohanták. A francia köztársasági directoriumot értem, mely a nyolcvan éven fölüli aggastyánt, VI. Pius szentséges pápát, előbb kegyetlen habomban elkínózva, kifosztva és megcsalva, végül tartományai- s birtokaiból kiforgatá, s a kifosztottat 1798-ban fogásra veté, melyben a következő évre meg is halt, a Dauphiné Valence városában. Ellenben aki utódja vala sz. Péter székén, bármennyire aggódtak a katolikusok, s bármily bizton remélek a hitetlenek, hogy VI. Pius a római pápák sorát befejezte, nem csak canon-szerűen megválasztott, hanem székét is el tudta foglalni Rómában, sőt világi fejedelemségébe is behelyezkedett. Azonban az 1800-ban, Velencében megválasztott új pápa, VII. Pius, ámbár angyali lelkülettel bírva, a békét legbuzgóbban óhajtá, azt sokáig még sem élvezheté. Elődjétől Isten és Krisztus elleni gyűlöletből ragadtattak el a pápai tartományok, VII. Piust pedig megfosztotta azoktól az alacsony sorsból császári trónra emelkedett I. Napóleonnak országok s népek feletti telhetetlen uralomvágya; ki 1809-ben, Bécs mellett Schönbrunnban kiadott határozatával szent Péter örökségét roppantterjű birodalmába kebelezeni, magát Krisztus helytartóját őrizet alá fogva, katonai földözet alatt Franciaországba hurcoltatni s szent tiszte gyakorlatában megzavarni, sőt teljesen akadályozni nem iszonyodott. Ez alkalommal a pápai birtokok a legragadozóbb sas körmeibe jutottak, mely épen ezen időben hatalmas tetőpontját érte el. Hogy Napóleonnak mily komoly akarata volt sz. Péter örökségét ennek örökösei, a római pápáknak soha vissza nem adni, a legvilágosabban kitűnik abból, hogy 1811-ben

született fiára bölcséjében római király címét ruházta. Azonban alig múlt el öt év, mióta a pápa számkivetetett, a világ a pápát Kóma urát itt Európa helyeslése mellett ülve, a legigazságtalanabb bitorlót pedig birodalmától és császári méltóságától megfosztva s sz. Ilona szigetén meglelégedéssel látta fogva, amely szigeten majdnem annyi, Istentől bűnbánatra engedett évet élt, a hányig fogságban tartotta Krisztus helytartóját, kinek névnapján 1821-ki május 5-én adta ki lelkét. A hatalom oly nagy magaslatáról lebukottnak mindenütt gyűlölt családja az annyi bántalommal telített, annyi sértéssel sújtott pápa szárnyai alatt keresett és talált menedéket, melylyel vajha a család több tagja nevének gyálázatára és az apostoli szent szék legnagyobb kárára vissza ne élt volna. IX. Pius, ki sz. Péter székében 1846-ban XVI. Gergely erős- és nagylelkű pápának örököse lön, pápaságának már harmadik évében Romát odahagyni s futás által menekülni kénytelenített, ugyanazok által személtetve ki áldozatul, kik hogy száműzetésökből hazájokba visszatérhettek vagy a börtönből szabadságba helyeztetek, a pápa veleszületett jóságának köszönhették. Az Ur helytartóját szerencsésen elvezette a nápolyi királyság erős Gaeta várába, Európa fejedelmei és uralkodói szíveit pedig arra indította, hogy Romából és a pápai birtokokból kiűzzék azon gonosz embereket, kik ott eltörölvén a pápa legfőbb világi hatalmát, 1849-ki február 8-kán a köztársaságot kikiáltani, a szentvárost gyilkolva, rabolva, a szent helyek megfertőztetésével szentségteleníteni nem iszonyodtak. Isten intézkedéséből a gonoszságot a büntetés oly gyorsan követte, hogy a várost még ugyanazon évben a francia köztársaság hős katonái megvívták, s az egyházállam minden tartományaival együtt a pápának visszaadták.

A székébe és birtokaiba 1850-ben visszahelyezett pápa a rábizott népet bölcsen, atyailag és békében kormányozta, őszintén szeretetve a nép által, kinek boldogsága előmozdítására magát egészen szentelte. Amiről mindenki meggyőződött, midőn 1857-ben a szentatya Emília nevű tartományait bejárta, és azok fővárosában Bolognában hosszabb ideig tartózkodott.

Fölvirradt az egyház és ausztriai birodalom történelmében sötét betűkkel följegyzendő 1859-ki év, melynek első napján világosan kimondották Parisban, hogy Orsini végrendelete végrehajtandó és Olaszország egységesítendő, de úgy, hogy Franciaország határai is kiterjesztessenek. Midőn nevezett év márciusában Ausztria és Francia-Olaszország között a háború kitört, az emiatt

gonddal eltelt és aggódo pápát a francia császár a legjobb remény-nyel biztatta. „Az Olaszországban levő francia hadsereg azok szerint, miket Krisztusban legkedvesebb fiunk, a francia császár kinyilatkoztatott, nemcsak nem fog a mi és ezen szentszék világi hatalma ellen működni, hanem inkább azt védelmezni és föntartani fogja,” monda szentséges atyánk 1859. jul. 21. tartott allocutiojában. A háború kimenetelét ismerjük és fájlaljuk: Ausztria elvesztette a lombard királyságot, a flórenci, modenai és pármái trónok megdöntettek, a szentszék pedig bolognai, ravennai, forlii és ferrarai legvirágzóbb tartományaitól megfosztatott. Az ily igazságtalanságot, bárki követte is el, azelőtt rablásnak nevezték, most annexiónak nevezik. Nem csoda, hogy a kik az örök igazságnak az emberek szíveibe írt törvényeit s minden jogot lábbal tapodni nem átallanak, a közösen elfogadott szólási módot is megváltoztatni, az igazságtalanság díját díszes névvel fölruházni és mások szemébe port hinteni akarnak.

A rablást ugyanazon szépitési törekvéssel követte a plebiscitum vagy népszavazás komédiája; mert mindenki előtt ismeretes, hogy mily fogásokkal, ígéretekkal, csalással és erőszakkal bíratnak a népek az ily szavazásra, hogy a mások birtokára áhítozók sikert vívjanak ki; az is ösmeretes mindenki előtt, hogy a martalék iránt a ragadozók és népvásárlók rég megegyeztek volt, s e megállapodást a nép szavazatai meg nem változtathatták. A római pápának ily égető igazságtalansággal megsértett jogát Európában és azonkívül a legnemesebb elmék mély behatással és a tudomány nem csekélyebb készletével védelmezték, a katolikusok minden világrészben e jog mellett bámulatos egyetértéssel fölemelték szavokat, de mindezek a fosztogatókra nem hatottak, sőt azok a rablásban még tovább is mentek. A legatióknak nevezett emiliai tartományok lefoglalására a piemonti király titkos fogásokkal élt, s azzal mentette magát, hogy ama tartományokat a nép Sardinia királyságába bekebelezeteni kívánja és óhajtja; minthogy pedig Umbria s Picenum vagyis az ankonai marka népei sem törvényes urok, a pápa ellen föllázíttatni nem engedték magukat, sem a bekebelezésre szavazni nem voltak hajlandók, fegyvert használt és a pápát haddal támadta meg, mely hogy előbb megindíttatott, mielőtt megizentetett volna, említett király miniszterei sem tagadták, kik nem pirultak nyíltan kimondani, miszerint a cél elérésére minden eszköz dicséretes, s hogy az égető veszély miatt a király hadvezérei másként nem is tehettek. Hogy a csekély pápai hadsereg

tízszerelesen nagyobb ellenség által legyőzetett, annál kevésbé fogjuk csodálni, miután történeti okmányokból kitűnik, hogy a pápai hadsereg vezére a piemonti katonák berontása ellen biztonsági és szükség esetén segély Ígérete által kijátszatott és megcsalatott. A Castelfidardonál 1860. szept. 18. vívott csata az igazságtalan megtámadókra örök gyalázat bélyegét nyomta, kik hat év múlva Cuscozzánál és Lissánál bebizonyították, hogy magukra hagyatva csak veszteni és futni tudnak.

Egyébiránt a fosztogató megnyerte azt, amit óhajtott, t. i. a szentszék említett gazdag tartományait, mely ezen igazságtalan fosztogatás után egyedül a szorosán úgynevezett sz. Péter örökségére látta magát szorítva, s nem volt senki, ki az ily gyalázatosan megsértett népjogot megboszulva volna. Most már a szard király, miután t. i. a nápolyi királyságot is megbuktatta, Olaszországkirálynak üdvözlötve, sz. Péter örökségét teljesen elpredálja vala, hogy ha nem annyira a francia császár, mint inkább a pápa védelmében minden áldozatra kész katolikus francia nemzet haragjától nem tartott volna. E nemzet buzgalmának és a pápa iránt oly fényesen beigazolt szeretetének tulajdonítandó, hogy Olaszország királya sz. Péter örökségének megtámadásától visszatartatott, és hogy 1864. szept. 15. Franciaországgal egyezményt kellett kötnie és azt megtartania. De hogy a további martalékról épen nem szívesen tartotta vissza kezét, kitűnt 1867-ben, midőn az olasz kormány tudtával és segélyével gonosz emberek fegyveres kézzel berontottak a pápai birtokba, rabolva, gyilkolva, kegyetlenkedve, Kóma városát elfoglalták volna, ha Isten győzelmet nem ad a kevésszámú, de hős pápai katonáknak, kik a csata kezdetén maguk állottak a harctéren, és csak a küzdelem vége felé támogattak francia fegyverek által. E francia katonák egy része a pápai államban visszamaradt, mert a francia császár meggyőződött, hogy az olasz kormány a szeptemberi conventióból reá háramló kötelezettségnek megfelelni nem akar, és semmit sem óhajt inkább, mint hogy minden jog ellenére sz. Péter örökségét elfoglalhassa. A szentségtörő merény elkövetésére a rég keresett és hön óhajtott alkalmat azon háború szolgáltatva, mely nem rég a franciák és poroszok közt kiütött. A francia császár a francia katonaságot – 4000 embert – a pápai államból visszahívta.

Az olasz kormány azonnal a pápai állam határain sereget pontosított össze, de azzal a pápai birtokot csak akkor bátorkodott előzőlni, miután Napoleon a poroszoknak foglyul adta meg

magát, Parisban pedig trónvesztettnek nyilvánított. Mint a pajkos gyermekek a felügyelő és tanító távollétében mindenféle kihágásnak engednek át magukat: úgy az olaszok nem tartván Napóleontól, vagy helyesebben: a háborúba bonyolult katolikus francia nemzettől, első teendőjöknek tekintették Krisztus Jézus helytartóját harmadszor is megrabolni. A francia republikánusok Rómát megszállták, tették ezt a forradalom elnyomatásának ürügye alatt, melyet saját fővárosukban maguk élesztettek. A mai fosztogatók is örömet ily ürügyhöz folyamodtak volna, de miután a pápai birtokok lakói fölkelésre vagy az Olaszországhoz való csatlakozás óhaja nyilvánítására rábíráhatók nem valának, mint kik urokhöz, a római pápához a legnagyobb hűséggel viseltettek, az ellenség részére nem maradt egyéb fönn, mint a pápai birtokot s Róma városát fegyverrel elfoglalni és az erősebb jogával az olasz király hatalma alá hajtani. A válogatott pápai katonák, kik nem azért gyűjtettek, hogy valamely fejedelem rendes hadserege ellen harcoljanak, hanem hogy a szentszék csekély világi birtokát a rablók berohanásai ellen biztossá tegyék, e számra nézve kevés, de erőre és erélyre kitűnő és Krisztus helytartójáért halni kész katonaság a 60,000-nyi ellenséges hadban iszonyú csapást vitt volna végbe, ha a béke fejedelme által vissza nem tartatik, kinek ügye védelmére magát szentelte. Ekként az olasz király Romát, a látható egyház székhelyét, a kathol. világ fővárosát f. évi szept. 20-kán fegyverrel foglalta el, s azon napon a világ legrégebbi trónját megdöntötte, hogy ott a maga királyi székét állítsa föl, és századunknak, mely Róma királyát látta, a Rómában székelő olasz király látványát nyújtaná. Hogy ezen törekvések s ezen iszonyú merényletek sikerrel bírandnak-e, szerencsésebb sikerrel-e, mint a minővel I. Napoleon hasonló merényletei bírtak, a jövő fogja megmutatni. Emberileg szólva az örök város elfoglalását az olasz király a legalkalmasabb időben határozta el és hajtotta végre; tudta, hogy a védtelen pápa ellen indítandó háborúban senki sem fogja akadályozni, mintha a monarchicus jog létének alapja a legrégebbi monarchában, a pápában nem is sértetnék; látta továbbá, hogy saját léteért harcol most azon katolikus nemzet, mely míg békét élvezett, az örök város és Krisztusnak benne székelő helytartója is biztos volt! Az egyház három első századában sz. Péter székében 29 pápa ült, kik kivétel nélkül mind vértanúi koronát nyertek. Isten megengedte azt, hogy az egyház isteni ereje kitűnjék, és minden emberi segély nélkül győzedelmeskedve hódítsa meg a világot, s végre, hogy e század fejedelmei

tudják meg, miszerint Isten egyházát nélkülök és fölējök rendelte, s egyházáért harcolni fog az idők végezetéig ...

Ebből azonban legkevésbé sem következik, hogy azon hatalmasak, kik a pápákat és keresztényeket erőszakkal és fegyverrel üldözték, a kiontott vértől és a keresztények kínzásától ártatlanok voltak, sőt vétségeik és érclenetlenségökért vétkeiknek megfelelő büntetéseit még ez életben szenvedték, mint azt minden kifogáson fölül álló tanú: Lactantiusnak Donát hitvallóhoz az üldözök haláláról avégre irt könyvében olvassuk, hogy sem ily nevezetes események emléke el ne vesszen, sem a történelmet írni akarók az igazságot el ne ferdítsék, sem az üldözöknek Isten elleni bűneit vagy Istennek rajok bocsátott ítéletét el ne hallgassák. Vajha ezen, az egyház-üldözök történetét tárgyaló könyvet figyelmesen olvasnák mindazok, kik ma azok szerepeit viszik, és arra vélik magukat hivatottnak, hogy az isteni gondviselésnek a szentszék körüli művét javítsák. Ki csodálkoznék, hogy a történelemben, mely az idők tanúja és az élet mestere, nem gyönyörködnek azok, kik a legrégebb és legszentebb jogokat lábbal tapodják.

A szentszék világi hatalmának fontosságát a kath. világnak 1862-ben Rómában összegyülekezett 300 püspöke így fejezte ki: „A szentszék világi hatalmát mint szükségest és nyíltan Isten gondoskodásából alapítottat ismerjük el; és nem habozunk kinyilatkoztatni, hogy az emberi dolgok jelen állásában ezen világi hatalom az egyház és lelkek szabad kormányzatára és javára szükséges. Már e hatalom alapításakor szükségesnek látszott, hogy az egyetemes egyház feje, a római pápa egyik fejedelemnek se legyen alattvalója, de még vendége sem; hanem saját uralmában és államában önálló legyen, nemes, csendes és főséges szabadságban a kath. hitet védelmezze és az egész keresztény világot kormányozza. S ki tagadhatná, miszerint az emberi dolgok, vélemények és intézmények mai összeütközésében szükséges, hogy Európa szélén tartassék fön egy közép, az óvilág három szárazföldre közt mintegy szent hely és főséges szék, honnan fölvaltva fejedelmekhez, népekhez nagy és hatalmas szózat, t. i. az igazságosság és igazság szózata intéztesék, mely egyiknek sem kedvez a többi fölött, senki önkényétől nem függ, melyet sem rémítéssel elrettenteni, sem fogásokkal körülvenni nem lehet. Csak ez alkalommal is miként történhetett volna, hogy az egyház főpásztorai biztosan az egész világról idegyülekezzenek, hogy szentségeddel a legfontosabb dolgokról értekezzenek, ha az annyi országból és nemzet köréből ideérkezők

valamely itt uralkodó fejedelemre akadtak volna, ki vagy az ő fejedelmek előtt áll gyanúban, vagy előttük gyanús levén, ellenkeznek. Mind a kereszténynek, mind a polgárnak vannak kötelmei, melyek nem ellenkeznek ugyan egymással, de mégis különbözök, s melyeket miként teljesíthetnének a püspökök, ha nem volna Rómában világi fejedelemség, minő a pápáké, mely senkinek sincs alávetve, és mintegy az egyetemes egyetértés központja, melyet nem bánt emberi nagyravágyás, s földi uralomért nem küszködik. – így levén a dolog, ki merészelné ezen oly régi, annyi tekintélylyel támogatott és főnállása szükségére nézt elismert világi fejedelemséget megtámadni? S e hatalomhoz mely más hatalom hasonlítható, ha csak az emberi jogot is vesszük figyelembe, melyen a fejedelmek biztonsága és a népek szabadsága alapszik? Van-e más hatalom ily tiszteletreméltó és szent? Hol van akár régibb, akár újabb monarchia vagy köztársaság, mely oly fönséges, oly régi és sértetlen jogokkal dicsekedhetnék? S ha azok egyszer és e szentszékben megvettetnek és lábbal tapodtatnak, mely fejedelem lehet biztos országa, mely köztársaság területe iránt? Tehát szentséges atyánk, nem csak a vallásért, hanem egyszersmind az igazságért, jogokért, melyek a nemzetek közt az emberi dolgok alapját képezik, fáradozol és küzdesz.” Háromszáz püspöknek ezen nyilatkozatát, arra hivatkozván, magukévá tette azon 500, kik 1867-ben Romában összegyülekeztek, hogy elhallgassuk a számtalan, hasonlótartalmú nyilatkozatokat, melyeket az egyes püspökök és minden világrész katolikusai közzétettek és a szentatya elé terjesztettek, nem véve ki még Olaszország népeit sem, kiknek nevében a szentszék világi hatalmának megfosztása 10 év előtt kezdetét vette és néhány nap előtt befejeztetett, úgy hogy szentséges Atyánk 1861. mart. 18. tartott allocutiojában a városnak és világnak hirdethette : „Olaszország népei nem csak nem tartózkodnak ezen szentszék iránti szeretetök és engedelmisségük legfényesebb bizonyítványait adni> hanem inkább közölök több száz legszeretetteljesebb levéllel járult hozzánk nem azon szándékkal, hogy a ravaszok által annyit sürgetett kibékülést tőlünk kérjék, hanem hogy kifejezzék, miszerint bajaink, szenvedéseink s aggodalmaink fölött a legélénkebb fájdalmat érzik, irántunki szeretetöket nyilvánítsák, s kijelentsék, hogy a mi, a szentszék világi hatalmának gonosz és szentségtörő kifosztását szerfölött utálják.”

Midőn a püspökök említett nyilatkozatban egyszersmind a szentszék világi hatalmát védelmezni igyekvének, együttesen a con-

stanzi egyetemes zsinat atyáit követték, kik a római egyház birtokait nemcsak minden támadás és birtorlás ellen védelmezték, hanem azok biztonságáról is gondoskodtak azáltal, hogy az 1415-ki július 4-én tartott XXIV. üléstől V. Mártonnak 1417-ki nov. n. végbement megválasztatásáig, vagyis az apostoli szék üresedése alatt a szentszék világi hatalmát mint az egész kath. egyház tulajdonát rendeletek és kebelökből a szükség szerint a külön tartományok és városok részére választott követek által kormányozták, kik közöl, hogy egy pécsi prépost a cornetobeliekhez küldetett, okmányilag bizonyos. Ugyanazon zsinat az evangeliomi szegénység ürügye alatt a szentszék világi hatalmát megtámadó Vickleff és Husz tévnézeteit mint eretnekeket kárhoztatta.

Ezek így levén, a pápák világi hatalmok megtámadói és birtorlóinak mindig ellenállottak, s azt teljes erejükből védelmezték és oltalmazták. Történeti okmányokból bőven kiderül, hogy III. István Aisztulf longobard királynak, kit Ado 728-ki krónikájában hitszegőnek és hazugnak nevez, I. Adorján Dezső szintén longobard királynak, VII. Gergely IV. Henriknek, III. Sándor I. Frigyesnek, IX. Gergely és IV. Ince II. Frigyesnek, VI. Pius a francia republikánusoknak, VII. Pius I. Napóleonnak erélyesen és állandón a legjobb sikerrel ellenállottak. Elődeinek dicső példáit követi ebben IX. Pius, ki a szentszék világi hatalma ellen 1860-ban megindítatni kezdett gonosz merényleteket roszalni, kárhoztatni, a mondott hatalom épségét s annak *jogait* mint valamennyi katolikushoz tartozókat követelni nem szűnt, s hogy ezt tenni szűnni nem fog, kinyilatkoztatta 1860. szept. 28. tartott allocutiójában, melyben egyszersmind előadja, hogy a fosztogatás eseményéből, mely iránt panaszkodik, mennyi s mily nagy rász származik. „Az egyetemes népjog roppant megsértése forog itt kérdésben, így szól, amely hogy ha nem fékeztetik, ezután semmiféle törvényes jog szilárdsága és biztonsága meg nem állhat. A lázadás elve forog itt kérdésben, melynek a piemonti kormány gyalázatosan kezére játszik, és amiből megérthető, hogy a kormányra napról napra mennyi veszély és az egész polgári társadalomra mennyi kár háromul, miután ezáltal a vészes communismusnak ajtó nyitattik. Szóban forognak itt a megsértett ünnepélyes egyezmények, melyek valamint más európai államoknak, úgy a pápai világi hatalom épségét sértetlenül föntartatni kívánják. Szóban forog itt azon állam erőszakos fosztogatása, mely az isteni gondviselés különös intézkedéséből azért adatott a római pápának, hogy apostoli tisztét az egész egy-

háza nézve a legteljesebb szabadsággal gyakorolhassa. Kell, hogy ezen szabadságot minden pápa szívében hordja, nehogy a pápa akármely polgári hatalom befolyása alá jusson, s így ugyanazon -fejedelmek, birtokain élő katolikusok lelki nyugalma biztosítsák. Tehát teszi hozzá ő szentsége – a fejedelmeknek meg kell győződve lenniök, hogy amidőn nekünk segílyt nyújtanak, mind a mi, mind saját jogaik épentartásáról gondoskodnak.” Az annyszor hangoztatott pápai szózat pusztában elhangzó szó vala. A szentatyát senki sem „segélyezte a harcban”; ugyanazon fejedelem, kinek ha nem biztatására, legalább kedvezése mellett a pápai állam legnagyobb részétől megfosztatott, sz. Péter öröksége őrzésére Civita-Vecchiában és Viterbóban visszahagyott katonaságát hazahívta, hogy a nem rég kitört háborúban részt vegyen. De ezen csekély csapat a harcban álló katonaság mellé adva meg nem akadályozhatta, hogy azon fejedelem dicstelenül meg ne bukják, és épen oly szomorú, mint gyors estével újra bebizonyította, hogy „Isten ítéletei nagy mélység.” Hogy azok, kik most Romát hatalmokban tartják, mily lélekkel viseltetnek a kath. egyház iránt, húsz év alatt a legbeszélőbb tettekkel bebizonyították, melyek sorát helyettem mondja el ő szentsége maga, „Mindnyájan tudják, mondja 1861. szept. 30-án tartott allocutiójában, miként ugyanazon (piemonti) kormány és a forradalom hívei telve csalárdsággal és ravaszsággal és utálatosak lévén utaikban, megújítva a régi eretnekek törekvéseit és dühét, és minden szent ellen felzúdulva, Isten egyházát, ha lehetne, alapostól fölforgatni, a kath. vallást s annak üdvös tanát mindenki szívéből gyökerestől kitépni, minden gonosz kívánságot fölébreszteni és lángra szítani törekvesznek. S azért minden isteni és emberi jogot lábbal tapodva a főpapok napról napra nagyobb merészséggel saját megyéikből kiűzetnek, sőt bebörtönöztetnek, a hívek legnagyobb része pásztoraitól megfosztatik, a világi és szerzetes clerus tagjai szánakozást ébresztő módon bántalmaztatnak, s minden sérelemmel elhalmoztatnak, a szerzetes családok elnyomatnak, azok tagjai kolostoraikból kivettetnek, végínségbe taszítatnak, az Istennek szentelt szüzek kenyeret koldulni kénytelenek, Isten templomai kifosztatnak, latrok barlangjaivá tétetnek, az egyház javai martalékul esnek, az egyházi hatalom és hatóság megsértetik, bitoroltatják, az egyház törvényei megvettetnek és lábbal tapodtatnak. Ennek folytán a rász tanok nyilvános iskolái állítottak, a sötétségből vészes könyvek és újságlapok bocsáttattak szét és e gonosz összeküvés roppant költségein mindenfelé elterjesztettek. Ezen gonosz

és utálatos iratokban a legszentebb hit, vallás, kegyelet, becsületesség, szemérem s minden erény megtámadatik, az örök és természet törvény, valamint a köz és magánjog igaz és elévülheti en elvei, parancsai fölforgattatnak, mindenkinek törvényes szabadsága s tulajdona megtámadatik, a család és polgári társadalom alapjai megfogattatnak, az emberek jó hírneve hamis vádakkal s a legnagyobb szidalmakkal bemocskoltatik, s a féktelen szabadosság és büntelenség a legnagyobb mérvben ápoltatik, terjesztetik és előmozdítottatik. S mindezeket azok teszik, kik a legnagyobb szemtelenséggel nem pirulnak azt állítani, hogy az egyháznak szabadságot akarnak adni és Olaszország erkölcsi érzetét helyreállítani. Ugyanazok nem szégyenlik magukat a pápától azt követelni, hogy igazságtalan kívánataikba egyezzenek bele, nehogy az egyházra még nagyobb károk háromoljanak.”

Ezek már akkor történtek Olaszországban. Azóta, ha száz nyelvem és száz ajkam volna és érchanggal bírnék, nem állíthatnám össze a bántalmazások mindazon neveit, nem számlálhatnám el névszerint mindazon rosakat, melyekkel Olaszországban az egyház sújtott és sújtatik. T. i. azon állam kormányzói és törvényhozói úgy vélik a nép boldogságát legkönnyebben előmozdíthatni, ha az egyház s annak intézményei ellen mindig újabb törvényeket és rendeleteket tesznek közzé, s a szabadelvűek dicsfényét vívják ki maguknak. Hogy csak nemit érintsek, el akarván a lelkismeret szabadságát nyomni, parlamentjökben törvényt hoztak, melyben elrendeltetik, hogy azon papok, kik tisztjök ténykedéseit az azokat kérőktől megtagadják, mindannyiszor 2 évi börtönnel és 2000 lírával büntetessenek. Továbbá elhatározták, hogy azt, vájjon a papoknak a szentségek kiszolgáltatását szabad-e megtagadniok, világiak valláskülönbőség nélkül megítélhessék és határozatot hozhassanak. Jaj tehát azon papoknak, kik a gyóntatószékben a szentségi föloldást megtagadják azoktól, kiknek azt megadni nem szabad; miután a gyónás sérthetetlen titka miatt magukat nem védelmezhetik, nem marad számukra egyéb, mint vagy az Úr parancsát (Máté 7, 6) megszegni s így saját magukra kárhazatot hozni, vagy magukat a fönn jelzett súlyos büntetésnek alávetni. Nem lehetne Krisztus egyházába súlyosb sebet ütni, mint ha az ifjú clerus nevidéi bezáratván, vagy épen az Úr szöllejének jövendő munkásai elhurcoltatván, a nevelés vagy megakadályoztatik vagy épen lehetetlenné tétetik. Azok, kik ez országban a főhatalmat bitorolják, sürgös dolguknak tekintették a papneveldek egy részét megszüntetni, a töb-

bit az ősök bőkezősége és kegyelete által törvényesen tett alapítványoktól megfosztani. Ugyanazok a szabadság nevében bármily nemű szakadárokat mindkét kézzel fölkarolnak, nekik kedveznek, a katolikusokat pedig vallásukban szorongatják és kínozzák, az egyház törvényeit fölbontják, az egyház javait elpusztítják, a szerzetesek fogadalmait hatályon kívül helyezik, katolikusok lelkeiben, lelkiismereteikben vas hatalommal dulakodnak, s mindent elkövetnek, hogy az egyház a polgári hatalom szolgasága alá inkább hajtassák, mint valaha. A pápa, Krisztus helytartója, azon emberek kezébe esett, kik ily törvényeket hoztak, s így cselekedtek; ezek által, azok hívei által vétetik körül és őriztetik, kik hiteles értesítések szerint a kereszténység közös atyjához menni ohajtóhat vizsgálat alá veszik és kikémelelik, kiknek minden közlekedési eszköz kezökben van; kik a város átadását megelőzőt úgynevezett capitulatio pontjait majdnem azon pillanatban sértették meg, melyben azokat aláírtak; kik a legromlottabb emberek majdnem végetlen sokasága által, melyet Olaszország minden részeiből magukkal az ezelőtt oly nyugodt Romába vittek, mindent fölforgattak : kik a vallásba és egyházba ütköző törvényeiket azonnal az örök városban is érvényesítették. Ki higye, hogy a pápa, kinek tanítási és kormányzási szabadságából foly a lelkismeretek szabadsága, lelki tisztje gyakorlásában szabad legyen? A bitorló király miniszteri és diplomatái ezt állítják ugyan, de tudjuk, hogy a machiavellisták a diplomatiát a tettetés mesterségének nevezik; tudjuk, hogy azon országban a diplomatia régen megszűnt hű és őszinte lenni. De a fosztogatás pártolói azt mondják, miszerint nem hitbeli dolog, hogy az apostoli szentszék világi hatalommal bírjon. Aki a kátét tanulta, tudni fogja, miszerint épen oly kevéssé hitbeli dolog, hogy a romai egyház vagy apostoli szent szék ezen vagy azon tartományokat bírja, amily kevéssé hitbeli dolog, hogy ezen vagy azon polgár ezen vagy azon földet vagy házat bírja. Ezekről a szentírásban és hagyományban semmi sem foglaltatik. De azért szabad-e ezen vagy azon polgár tulajdonát megtámadni és azt tőle elvenni? Tehát nem hitbeli dolog, hogy a pápa ezen vagy azon tartományokat bírja; de hogy a törvényesen bírt tartományokat tőle elvenni, elrabolni nem szabad, az oly bizonyos, mint ha hitbeli dolog volna; mert bizonyos, hogy sem lopást, sem rablást elkövetni nem szabad, és aki lop vagy rabol, beleütközik Isten világos, minden kételyt kizáró törvényébe, melyet tehát a „kiegyezés” törvénye által meghatároztatni sem nem kellett, sem nem kell. Igen helyesen jegyzi meg a jeles Audissio „Juris Naturae et

Gentium privati et publica fundamenta” c. művében: „Az erősebb nép, mely erejével a gyengébb irányában visszaél, miben különbözik a rablótól, mint a bűn nagysága által.” Azoknak pedig, kik a fosztogatást szabadelvű és mint mondják, a kor szükségéhez alkalmazott kormányzási móddal mentegetik, szentséges atyánk 1861. mart. 18-iki már idézett allocutiójában így válaszol: „Azt sem lehet ellenvetni, hogy ezen apostoli szék a világi hatalom dolgaiban siket volt azok követeléseire, kik kinyilatkoztatták, hogy szabadelvűbb kormányzatot óhajtanak. Hogy a régi példákat mellőzzük, szóljunk csak a mi szerencsétlen korunkról. Amidőn Olaszország törvényes fejedelmeitől szabadabb intézményeket nyert, fiainknak atyai gondját viselvén, pápai államunkat részben polgári kormányzattal láttuk el, alkalmas engedményeket tettünk, melyeket azonban eszélylyel rendeltünk el, nehogy az atyai szívvvel tett engedmény rősz emberek műve által megmérgeztessék. Azonban mi történt? Ártalmatlan bőkezűségünket leszorította a féktelen szabadosság, azon épületnek, hol a ministerek és képviselők össze szoktak volna jönni, küszöbét vér festé, és a gonosz kéz istentelenül az ellen fordult, kitől a jótétemény jött. Ha legújabb időben a polgári kormányzatra nézve nekünk tanácsokat osztogattak, nem ismeretlen előttetek, azokat mi elfogadtuk, kivételével és visszavetésével azonban annak, mely nem annyira a polgári kormányzatra, mint inkább arra vonatkozott, hogy a megtörtént fosztogatásba belenyugodjunk. Azonban fölösleges arról szolanunk, hogy e tanácsokat elfogadtuk, és azok életbeléptetését őszintén ígértük, miután a bitorlás intézői főnhangon vallják, hogy nem reformokat, hanem föltétlen lázadást, a törvényes fejedelemtől való teljes elszakadást kívannak. Ők voltak a súlyos merény szerzői és zászlóvivői, nem pedig a nép, úgy hogy rolók méltán elmondhatni, mit tisztelendő Béda a Krisztus iránt ellenséges farizeusokról és Írástudókról mondott: Nem néhányan a tömegből, hanem a farizeusok és írástudók rágalmaztak, mint az evangélisták bizonyítják.

Rómában mainap van egy roppant nagyságú ív, melyet N. Konstantinnak a római tanács és nép állított, ezen ivén a következő fölirat olvasható: „Imperatori Caesari Flavio Constantino Maximo Pio Felici Augusto Senatus, populusque romanus, quod instinctu Divinitatis, mentis magnitudine, cum exercitu suo, tarn de tyranno, quam de omni ejus factione uno tempore justis Rempublicam ultus est armis, arcum triumphaliis insignem dicavit.” Oldalt: „Liberatori Urbis, Fundatori Quietis.” Hogy

pedig senki se kételkedjek az „instinctu Divinitatis” szavak értelményéről, mint Özséb írja (Hist. Eccl. X. 9.) Konstantin a neki állított szoborra az Úr szenvedésének jelvényét, t. i. keresztet tétetett e fölirattal: „Hoc sauitari signo, quod verae virtutis insigne est, vestram urbem tyrannicae dominationis iugo liberatam servavi, Senatui, populoque romano in libertatem asserto pristinum decius nobilitatis, splendoremque restitui.” Hogy azok, kik nem rég a pápát, a szent és békés fejedelmet haddal támadták meg, és Romát fegyveres erővel elfoglalták, nem Konstantin ezen jelében győztek, a mondottakból kiviláglik. A nagy császár mindamellet a neki annyi címen lekötelezett Rómában állandón soha sem lakott, hanem inkább a birodalom székét átvitte a tőle Konstantinápolynak nevezett Bysancba. De utána egyik utóda sem maradt soká Róma városában, s a történelem bizonyítása szerint a császárok és királyok vagy mint ellenségek mentek be Rómába, vagy hogy itt az egyház feje által fölkenetessenek és megkoronáztassanak, vagy pedig ájtatosság kedvéért, hogy az apostolok sírjait tisztelhessék. Maga az, ki 60 év előtt római király címét nyerte, Rómát soha sem látta. Várjuk be tehát szentséges Atyánkkal az eseményeket, mert „nem hozzánk tartozik tudni az idöket vagy alkalmakat, melyeket az Atya önhatalmában rendelt el.” Ap. cs. 1, 7.

Heródes, miután a zsidók kedvéért Jakab apostolt meggyilkoltatta, az apostolok fejedelmét is bebörtönöztette, s kivégeztette volna, ha a Gondviselés csodálatos intézkedéséből ki nem szabadították. Isten t, i. a látható fejökért szüntelen imádkozó hivek esdeklését meghallgatta, „és Péter ugyan a börtönben tartatok, az anyaszentegyház pedig szüntelen könyörög vala Istenhez öérette.” Ap. cs. 12, 5. A mi kötelességünk is imádkozni Péterért, ki utódaiban mindig él, kötelességünk imáinkkal kiesdeni, hogy aki a hullámokon járó Pétert az elmerüléstől megmentette, és kimentette Heródes kezéből és a zsidónép minden várákozásából (Ap. cs. 12, 11.) ő legyen segélyünk a szorongattatásokban, melyek Péter utódát napjainkban igen elérték. Zsolt. 45,1. Az első keresztényeknek Istenbe helyezett bizalma nem szégyenült meg, sőt csoda által megjutalmaztatott. E rendíthetlen bizalom lelkesítsen bennünket is, kik, mint öök, szintén bírjuk azon isteni szavakkal kifejezett jóslatot: „Te vagy Péter, és e kősziklára építem az én anyaszentegyházamat, és a pokol kapui nem diadalmaskodnak rajta” Máté 16, 18, türelemmel várjuk Istenöt a szabadítást, ki soha sincs közelebb, mint midön öt legtávo-

labb véljük, és ki viharban szokta néha övéinek küzdelmeit nézni, hogy gyors szavával parancsoljon a szeleknek és visszaállítsa a csendet. Hogy mielőbb megtörténjék, buzgó imára gyuladjunk, a gondunkra bízott néppel az éghez könyörögjünk, az erős és istenfélő makabeusokkal esedezván: „hogy örökségét mentse meg az ellenségektől a szövetségért, melyet atyáinkkal kötött, és az ő szent és fölséges neveért, mely rajok segítségül hivatott” 2. Makk. 8, 15. Az érseki megye minden mind világi, mind szerzetes papja naponkint a misében mondja el az imát a pápáért „Deus omnium fidelium Pastor et Rector” és az üldözők ellen: „Ecclesiae tuae quaesumus Domine preces” stb. Azonfölül a lelkipásztorok minden plebánia-mise és letenye után ugyanazon szándékra a hívekkel hazai nyelven három miatyánkat és üdvözlötet imádkozzanak.

Esztergám, 1870. Okt. 12.

János, s. k. érsek.